

היה חייב לפרוע את החוב שלוה. כל חיובו של הלווה הוא אישי וכלשון המרדכי "מצוה הוא דרמיא עליה" וכמו שהסברנו זהו חיוב כלפי עצמו וכלפי שמים אך לא כלפי המלוה. מצוות אישיות אינן עוברות בירושה וא"כ היורשים אינם בכלל חיוב זה. וגם יש ראשונים שסוברים שאין על היורשים שום שעבוד הגוף (כגון הרשב"א ב"ב קמז ע"ב, והר"ן כתובות פו ע"א. וכן נקט במל"מ מלוה ולווה פ"א ה"ז).

לכן נראה שמעיקר הדין יש לפטור את היורשים מלפרוע את החוב. מיהו אם הם יכולים, משום כבוד אביהם, שלא יליזו עליו שלוה ולא פרע, יש מקום לפרוע את חובותיו.

ז. שעבוד הגוף של יורשי הלווה אינו כשעבוד הגוף של הלווה

מיהו באמת צ"ע כיצד התחייבותו האישית של אביהם עוברת בירושה, הרי אין ירושה בחיובים אישיים? וצ"ל שמכיון שירשו את נכסי האב חל עליהם חיוב אישי לפרוע את החוב, או מדין כיבוד אב, או משום שלא ראוי שייהנו מרכוש לא להם. אך אין זה חיוב אישי ממש כמו אביהם ואינם חייבים לשלם מנכסיהם האישיים (ר' אנציקלופדיה תלמודית ערך יורש טור תקיא).

ומכיון ששעבוד גופם אינו כמו חיובו האישי של אביהם שלוה, והשמיטה הפקיעה את החוב, הם אינם חייבים לפרוע. ורק אביהם, אילו היה עדיין חי,

סימן לט

שמיטת כספים בבנקים

רגע, כלומר גם לפני סוף השמיטה, וזו נשמטת. אם אין רבית על חשבון עו"ש יש להחשיבו כהלואה גמורה ולא חצי פקדון. ואם הוא במינוס הבנק הוא המלוה, אם כי התנאים כאן שונים, הן מבחינת זמן הפרעון והן מבחינת הרבית ההופכת את החשבון לחצי פקדון.

יש הפוטרים את ההשקעות בבנקים ממצות השמיטה. נימוקיהם הם:

- א. הקצות שם חולק על השו"ע וסובר שגם חלק ההלוואה שבעסקא לא נשמט.
- ב. מי שהפקיד כסף ביד שולחני גם אם נתן לו רשות להשתמש בכספו עדיין זהו

הקדמה

ההשקעות המופקדות בבנקים הן לפי היתר עיסקא (לכן יש לכנות את חשבונות הבנק כ"השקעות") ודינן כחצי מלוה וחצי פקדון. ולדעת השו"ע (ח"מ סי' סז ס"ג): מי שיש לו עיסקא משל חבירו, שביעית משמטת פלגא שהיא מלוה.

פקדונות שזמן פרעונן אחרי השמיטה אינם נשמטים. אך פקדונות, שניתן היה לפדותם לפני סוף השמיטה ולא נפדו, חצי המלוה שבהם נשמט. וכן חשבון עו"ש, אם הוא ביתרת זכות, הוא הלוואה שבעלי החשבון מלווים לבנק וזמן פירעונה בכל

וזו לשון הסוגיה בקידושין דף מז ע"א:
אמר רב: המקדש במלוה – אינה
מקודשת, מלוה להוצאה ניתנה. נימא
כתנאי: המקדש במלוה – אינה
מקודשת, ויש אומרים: מקודשת; מאי
לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר: מלוה
להוצאה ניתנה, ומר סבר: מלוה לאו
להוצאה ניתנה.

ופירש"י בד"ה אינה מקודשת: "אפילו
ישנה בעיני".

לפי הה"א המחלוקת בין שתי הדעות,
אם מלוה להוצאה ניתנה או לא, עוסקת
במקרה שכספי ההלוואה עדיין בעינם, כי אם
הם כבר הוצאו הרי לכו"ע מלוה להוצאה
ניתנה. אלא שא"כ לשם מה נטל הלווה
הלוואה אם לא להשתמש בה? לכן פירש"י
שלמ"ד מלוה לאו להוצאה נתנה הלווה אינו
רשאי לבזבז את כספי ההלוואה לשתיית
שכר וכד' אלא להשקיע בעסק בלבד שתהא
מצויה כל עת שיתבענו, אך למ"ד מלוה
להוצאה ניתנה אינו חייב להעמידה בעיסקא
אלא יכול להוציאה גם לשתיית שכר וכדו'
(ר' פני קדושין ויתר המפרשים). ולפי"ז כל הדיון
הוא במקרה שכספי ההלוואה עדיין בעינם
שלמ"ד מלוה לאו להוצאה נתנה דינם
כפקדון, אך למ"ד להוצאה נתנה זו הלוואה
גמורה ואינה כפקדון. אך במקום שכספי
ההלוואה כבר הוצאו אע"פ שאסור למקבל
ההשקעה לבזבז את דמי השקעה בשתיית
שכר וכדו' אלא להשקיע את הכסף בעיסקא
שתהא מצויה בכל עת שיתבענו (כד' רבא
בב"מ קד ב) אעפ"כ אינם כפקדון אלא דין
מלוה יש להם.

מרש"י אין ראיה, אך נחלקו הראשונים
בשאלה זו האם חלק המלוה דינו כמלוה או
כפקדון, המהר"ם מר"ב והר"ח ועוד. אך
השו"ע הכריע כמ"ד שהוא מלוה למרות

פקדון ולא הלוואה ופקדון אינו נשמט. גדר
פקדון הוא אם ההפקדה נעשית לטובת
המפקיד.

ג. לד' המהר"ק אם כינו את ההלוואה
בשם "פקדון" היא לא נשמטת. ובימינו
אנשים מכנים את השקעותיהם בבנקים
כ"פקדונות" וכוונתם לכך שלא יחולו עליהן
דיני הלוואה, אלא דיני פקדון ע"מ שלא
יישמטו בשביעית.

ד. הבנקים אינם יצור אנושי, אלא חברה
בע"מ שהיא גוף פיקטיבי שמערכת המשפט
יצרה בצורה מלאכותית. ומכיון שאין בעלי
הבנק אחראים באופן אישי על חובותיהם
של הבנקים אין השמיטה משמטת את
החובות שהם חייבים ללקוחות.
הנחות אלו אינן מוסכמות.

א. עיסקא נשמטת

פסק השו"ע, שחלק ההלוואה בעיסקא
נשמט, אמנם שנוי במחלוקת, הקצות
חולק. אולם למעשה מוסכם על רוב
הפוסקים האחרונים כד' השו"ע (ר' פאת
השולחן סי' כ"ט ס"י, ערוה"ש, הרא"ה בשבת
הארץ, כרם ציון, תורת השמיטה לרח"ז גרוסברג
ועוד, כולם הביאו רק את פסק השו"ע). כנראה
משום שאת ראיית הקצות (סי' סז סעיף ב)
יש לדחות. וז"ל הקצות:

ובעיקר הדין הנה מדברי רש"י נראה
דחלק מלוה מהני לענין קידושין ומכר,
שכתב בפרק האיש מקדש דף [מ"ז]
(ע"א) גבי מקדש במלוה אינה מקודשת
דמלוה להוצאה ניתנה, וכתב רש"י ז"ל,
להוצאה ניתנה הלווה רשאי להוציאה
בהוצאה ואינו חייב להעמידה בעיסקא
שתהא מצויה בכל עת שיתבענו,
ומשמע דהיכא דמחויב להעמידה
בעיסקא דינה כפקדון.

כאלו) היא רק נרשמת לזכותו של בעל החשבון והיא נכללת מיד במחזור הכספים של הבנק המשמש אותו להשקעות שונות. אין זה פקדון כלל. ורק בגלל היתר העיסקה יש לו דין של חצי פקדון.

ואכן מיד עם ה"הפקדה" האחריות נופלת כולה על הבנק אשר מתיחס לכך כאל הלוואה. וממילא דיני שמיטה חלים עליה. וגם אם יש למפקיד הנאה מההפקדה מכיון שגם לבנק יש תועלת מההפקדה אין זה פקדון בלבד אלא חצי מלוה וחצי פקדון וחצי ההלוואה נשמט.

ג. "פקדון" שאינו פקדון

הרמ"א בסיומן סז סט פסק בשם המהרי"ק:

וכן אם כתב בשטר לשון פקדון, אינה משמטת, דלהכי כתב לשון פקדון, שלא ישמט

יש מי שהסיק מהלכה זו שמכיון שבימינו אנו מכנים את השקעותינו בבנקים כ"פקדונות" כוונתנו להחיל עליהן דין פקדון ולא דין הלוואה ולכן הן אינן נשמטות. ולא היא. יש להבחין בין שפה משפטית לבין שיבושי לשון.

המהרי"ק דן במקרה בו טען המלוה שבכוונה הגדיר את ההלוואה כפקדון ע"מ להטיל בה תנאי שלא תישמט בשביעית. דוגמא לכך הוא מביא מהמוכר שדה לחברו וכתב לשון מתנה. המוכר התכוון ליפות את כוחו של המקבל שלא יחול עליו דין בר מצרא.

ורואה אני שהדברים ק"ו ומה התם דשני הלשונות סותרים זה את זה דהיינו מכירה ונתינה דאי מכורה לאו נתונה ואי נתונה לאו מכורה אפי' הכי מכור ונתונה כיון שאנו דנין שנתכוין ליפות

שאינה נעשית מטלטלין אצל בניו (ר' אריכות דברים בבית ישראל לבעל פאה"ש סי' כט ס"ק כח) ולכן היא משמטת.

לכל היותר אפשר לומר שהוא ספקא דדינא אם בחלק המלוה יש למלוה בעלות, אך מכיון שלמעשה, מחמת הספק, אינו יכול לממש את בעלותו מדין פקדון אלא רק לתבוע את חובו חזרה מדין הלוואה וזו אסורה אחרי השמיטה.

ב. פקדון כסף שניתן לשימוש

שינוי בבבא מציעא (מג ע"א):

המפקיד מעות אצל שולחני, אם צדורין – לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן. מותרין – ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו חייב באחריותן. משמע, שההשקעות בבנקים הם פקדונות שמותר לשולחני להשתמש בהם ודינם כפקדון ולא כהלוואה.

הרי"ף שם הוסיף על המשנה:

והני מילי היכא דאבדו ועדיין לא אשתמש בהו אבל אי אשתמש בהו הו להו הלוואה גביה וקמו להו ברשותיה ואי איתניסו ליה חייב ובהא אפילו ר"נ מודה וכן כתב רבינו האי גאון זצ"ל.

וכן פסק הרמב"ם (הל' שאלה ופקדון פ"ז ה"ז):

בד"א קודם שישתמש בהן אבל אחר שנשתמש בהן נתחייב באחריותן ככל מלוה שבעולם עד שיחזירם לבעלים. וכן פסק השולחן ערוך (ח"מ סי' רצב ס"ז).

בימינו כל "הפקדה" גם אם היא במזומן היא מתערבת מיד עם כל הכספים שביד הכספר והוא משתמש בהם, ובפרט כאשר ה"ההפקדה" אינה במזומן אלא בהעברה חשבונית או בצ'ק (ורוב רובן של ההשקעות הן

עפ"י ידיעותיהם בהלכה. (ובעצם כל חוזה משפטי בעולם שאדם חותם עליו בדרך כלל הוא אינו מבין בכל האותיות הקטנות אלא סומך על העו"ד המחתיים אותו, ומסביר לו באופן כללי את עקרונותיו, ויש לכך תוקף משפטי מחייב).

אך המונח "פקדון" בבנקים הוא שיגרת לשון, אין מי שמייחס לו משמעות משפטית כל שהיא. לא מפייהם של הבריות בשוק אנו חיים.

ד. שימוש פסול בהיתר עיסקא

אמנם היו פוסקים שפסקו שגם חלק ההלוואה לא נשמט כי דינו כפקדון, כגון הרדב"ז, אך העין יצחק (ח"א א"ח סי' כא) מצא סתירה בדבריו מתשובה בח"ג סי' תקסד שפסק שחלק המלוה נחשב ראוי לעניין ירושת בכור. כלומר חלק זה הוא הלוואה ולא פקדון.

העין יצחק עצמו פסק לעניין מכירת חמץ של עסקת סולת שזהו ספיקא דדינא אם מכירת החמץ לגוי של חלק המלוה הועילה.

גם המהרש"ם (ח"א סי' נב) עמד על הסתירה בדברי הרדב"ז והביא דעות שונות בנושא זה מבלי להכריע. אולם הוא העיר הערה יסודית המציגה את היתר העיסקא מזווית ראייה חדשה. רבים מהמשתמשים בהיתר עיסקא לא מקפידים להשקיע את כספי הלוואה בעסקים דווקא אלא משתמשים בהלוואה למטרות צרכניות. אמנם פורמאלית הם מחויבים לקיים את החוזה של היתר העיסקא, אך למעשה הם מתעלמים ממנו. במצב כזה אין להתייחס לחלק המלוה, לפחות, כאל פקדון, אלא כאל הלוואה (ויתכן שלפי"ז גם חלק הפקדון בעצם אינו אלא הלוואה וצ"ע).

את כחו הכא שאין הלשונות מכחישים זה את זה כלל דהא אפילו היא הלוואה גמורה פשיטא דיכול לקבלה עליו בתורת פקדון דכל תנאי שבממון תנאו קיים לא כ"ש דיש להלו' אחר יפוי כח המבוא' ונאמר דאע"ג דהוי' מלוה מ"מ לא תשמטנה שביעית דהא מסקינן בפ"ק דמכות (דף ג) שהמלוה את חבירו ע"מ שלא תשמטנו בשביעית שאין שביעית משמטתו ואין לך תנאי גדול מזה שמקבל עליו בתורת פקדון. (שו"ת מהרי"ק סימן קפב)

מדובר אפוא במינוח לשוני מכוון להטיל על ההלוואה תנאי של פקדון. לעומת זאת, לשון "פקדון" בימינו הוא שיבוש לשוני. הציבור (כולל הבנקים עצמם) אינו עוסק בדקויות משפטיות ולא התכוון להגדיר את ההשקעות כפיקדונות בהגדרה משפטית. הוא מכנה את השקעותיו בבנקים כ"פיקדונות" מבלי להתייחס למשמעותו המשפטית של מונח זה. צא ושאל את הבריות בשוק, כולל הדתיים שבהם, האם הם מודעים לכך ש"ההלוואה" מהבנק או ש"ההפקדה" בו הן בעצם חצי מלוה וחצי פקדון? לשגרת הלשון אין שום משמעות הלכתית.

ואעפ"כ אין הדבר גורע מכוחו של היתר העיסקא. כי היתר עיסקא הוא חוזה משפטי בר תוקף. ומי שמתעניין בשאלה כיצד הבנקים גובים רבית, גם אם אינו מבין את היתר העיסקא לפרטיו, הוא סומך על הרבנים שערכו אותו עפ"י כלל ההלכה. וכן הפרוזבול, רוב הציבור לא מבין את משמעותו המשפטית, אך דיו שהוא מודע לכך שיש מצוה שמיטת כספים וכשהוא מחתים את העדים או הדיינים על הפרוזבול הוא סומך על הרבנים שניסחוהו שעשו זאת

וא"כ אין כאן פקדון אלא הלוואה, וזו נשמטת בשביעית.

אך לצערנו, רוב הנוטלים הלוואות והמפקידים בהיתר עיסקא אינם מודעים למשמעותו ההלכתית. יש מקום לסנגר עליהם שגם אם אינם מודעים לכללי ההיתר, מכיון שכל בנק חתום על היתר עיסקא בר תוקף, חלים כללי ההיתר על כל החשבונות, בין של המפקידים ובין של הלווים, בין אם הם מודעים לכך ובין אם לאו, ואינם עוברים על איסור רבית. אך לעניין שמיטה קובעת המודעות **בפועל**. ומכיון שרוב המשתמשים בשירותי הבנק מתיחסים למעשה אל הלוואות כאל הלוואות לכל דבר ונוגשים אותן כאילו היו הלוואות רגילות, הם עוברים על לא תיגוש והשמיטה חלה עליהן.

וא"כ ממנ"פ, מי שאינו מודע למגבלות של היתר עיסקא הוא מתיחס אליו כאל הלוואה רגילה, ומי שמודע למגבלות אך בפועל לא מנצל אותם ואינו מתערב בשימוש המעשי בכספיו ע"י הלווה. וכן מי שמשתמש בהיתר להלוואה צרכנית שיש בה גרמא של עיסקא, אך מכיון שהשימוש למעשה הוא למטרות צרכניות, בכל אלו המלואים עוברים בלא תגוש וההלוואות נשמטות.

ה. האם הבנק אינו גוף אנושי?

נושא החברה בע"מ נדון הרבה בספרות הפוסקים (ר' באהלה של תורה ח"א סי' ג' חיי ההלכה בקיבוץ). ההלכה מכירה רק ביצורים אנושיים. החברה בע"מ היא גוף פיקטיבי, פרי יצירה אנושית הסכמית. הציבור רשאי להכיר בה ביחסים המסחריים שבין אדם לחברו ומוותר על זכותו לתבוע את בעלי

וכן כתב בהל' שביעית לגר"ב זילבר (סי' י' כסא דוד אות טז) אחרי שהביא פוסקים רבים שנחלקו בשאלה זו של היתר עיסקא, שיש לחלק בין עיסקא ממש המוזכרת בגמרא, לבין היתר עיסקא הנהוג כיום, שבו המלוה לא מתערב בעסקי הלווה וגם אינו מונע ממנו מלשתות שיכרא, בכה"ג כולם מודים שחצי המלוה הוא הלוואה גמורה שנשמטת.

אלא שא"כ כל היתר העיסקא המאפשר למלוה לגבות "רבית" מהלווה אינו לכאורה אלא פיקציה בעלמא. וא"כ מה תועלתו? לענ"ד י"ל שבאמת היתר העיסקא הוא חוזה תקף המחייב את הלווה להשקיע את כספו בעיסקא ולא בשיכרא. ומי שבא לשאול אנו מורים לו שהיתר העיסקא מיועד רק להלוואות יצרניות שיש בהן רווחים. אלא שהמלוה סומך על הלווה שאכן יכלכל את מעשיו בתבונה ובאחריות ולא יבזבז את כספי הלוואה למטרות אחרות, ומשום כך אין כאן רבית אלא חלוקת רווחים. אך מכיון שב**פועל** המלוה אינו מדקדק עם הלווה מה הוא עושה למעשה בכספו א"א להגדיר זאת לעניין שמיטה כפקדון אלא כהלוואה וזו נשמטת. ואה"נ בהלוואה צרכנית, שאינה נושאת רווחים אין לסמוך על היתר עיסקא, אלא א"כ יש בה צד של עיסקא. כגון, מי שלוקח הלוואה בהיתר עיסקא על-מנת למנוע שבירת תוכנית חיסכון שנזקה גדול יותר מאשר הרווח המוסכם בהיתר עיסקא. מצד אחד זוהי עדיין עיסקא, אך מכיון שזו רק עיסקא בעקיפין, המלוה לא דורש מהלווה שישקיע את כספי הלוואה בעיסקא דווקא. כלומר הלווה אינו חייב להעמידה בעיסקא שתהא מצויה בכל עת שיתבענו

החברה לשאת באחריות. אך בנושאי איסור והיתר ההלכה מטילה את מלוא האחריות על בעלי החברה. לכן בנק, שבעליו ישראלים, לא רשאי להלוות ברבית אלא רק בהיתר עיסקא. באשר להפקדות בבנקים, שהן בעצם הלוואות, יש מן הפוסקים שהתירו להפקיד בבנק גם אם הם נושאים רבית כי בפועל אין את מי לתבוע. במקרה של פשיטת רגל בעלי החברה ועובדי הבנק אינם נושאים באחריות אישית כל שהיא. ניתן לתבוע רק את נכסי הבנק (בערבון מוגבל). במלים אחרות הבנק משועבד רק בנכסיו. שעבוד נכסים יש כאן שעבוד הגוף אין כאן. לכן לדעתם המפקיד לא עובר באיסור רבית (ר' שו"ת מהרש"ג ח"א סי' וסי' ה; שו"ת מהרש"ם ח"א סי' כ; אגר"מ יו"ד ח"ב סי' סב-ג ועוד).

וא"כ י"ל שה"ה לעניין שמיטת כספים עפ"י מש"כ התומים בסי' סז ס"ק כה שמי שמת כיון ששעה"ג לא עובר בירושה, אלא רק שעה"ג, החוב לא נשמת. כי התורה אסרה לנגוש רק מי שמשועבד בגופו, אך מי שלא משועבד בגופו, אלא רק נכסיו משועבדים, אין איסור נגישה.

אולם למעשה אנו לא סומכים ברבית על שיטות אלו, אלא גם המפקיד בבנק חייב לעשות זאת רק דרך היתר עיסקא. וא"כ ה"ה בשמיטה.

מסקנה

מי שלא עשה פרוזבול לא יכול היום לפדות את השקעותיו, כי חציין הושמט. וגם אם הבנק ייתן לו אותם מיוזמתו עליו לומר "משמט אני" שנאמר "וזה דבר השמיטה". לפקדונות וקרנות שזמן פרעונם אחרי שמיטה אין צורך בפרוזבול כי חובות

אלו לא נשמטים. וכמו"כ פקדונות שהגיע זמן פרעונן לפני סוף שנת השמיטה והמפקיד השתהה ולא פדאם בזמנם הוא יכול לפדות אחרי השמיטה רק את מחציתם. וגם אם הבנק יפנה ללקוח ביוזמתו ויציע לו לקבל את כל כספו בחזרה (שהרי רוח חכמים נוחה מכך) חייב המפקיד לומר לבנק "משמט אני" (מסתבר שגם אם ישלח זאת בכתב יצא י"ח). ואם בכ"ז הבנק ירצה לתת לו את כספו במתנה הוא רשאי לנוטלו. אלא שיש להניח שפקיד הבנק, גם אם הוא דתי, לא יבין בדרך כלל למה ירמזון מיליו ויפנה אליו שוב לקבל את כספו. צ"ע אם מותר לו לקבלו. ויתכן לומר שגם אם הבנק סבור שהוא נותן לו את כספו מצד הדין, ולא כמתנה, אולי מותר למפקיד לקבלו, אחרי שהוא הצהיר "משמט אני". כי יש מקום לומר שהתורה השמיטה את החוב רק מבחינת המלוה שאסור לו לנגוש, אך מבחינת הלווה, אם יש לו, הוא חויב מוסרית לפרוע את חובו, ולכן גם אם הוא פורע את החוב מתוך הנחה שזהו חיוב רגיל, מבלי שהוא יודע שהחוב נשמת, בכ"ז יש מקום להנחה זו, והיא אינה פסולה כ"כ (ר' משנה אחרונה סוף שביעית). ולכן אם הבנק סבור שמבחינתו הוא חייב לפרוע את החוב הוא אינו טועה לגמרי ויתכן שעדיין רוח חכמים נוחה הימנו.

הבעיה החמורה היא בחשבון עו"ש. כי חשבון עו"ש הוא בעצם הלוואה שניתן לפורעה בכל רגע, כלומר לפני ר"ה, וחלה עליו השמיטה. ומסתמא הבנק לא יפנה אליו בהצעה לפדות את פקדונו. ללא פרוזבול לכאורה אין אפשרות למפקיד להוציא את כספו הנמצא בחשבון עו"ש. אפשר אולי בשעה"ד לסמוך על

התומים¹ ששעבוד הנכסים ללא שעבוד הגוף אין בו איסור נגישה. ואע"פ שברבית לא נהגו לסמוך על כך י"ל שברבית דאורייתא חששו, אך בשמיטה דרבנן בדיעבד יש מקום להקל.

ויש אולי עוד סניף להקל בהסתמך על הסוברים שחשבון עו"ש בעצם אינו הלוואה אלא פקדון ופקדון לא נשמט, ר' הערת העורך². והדברים עדיין צ"ע.

1. **הערת עורך:** כך כתב בספר שמיטת כספים כהלכתה (לרב שמואל אליעזר שטרן) פ"י ס"ג: "יש מי שאומר דכיון שאין בעלי הבנק אחראים באופן אישי על חובותיהם של הבנקים אין השמיטה משמטת את החובות שהם חייבים ללקוחות, אך יש שחולקים על כך ולדעתם אף חובות הבנקים הם בני השמטה". והוסיף בהערה: "כתב בספר עטרת משה חו"מ סי' סו סק"י דכיון דבכה"ג ליכא שעבוד הגוף אלא שעבוד נכסים בלבד ליתא לדין השמטה וכמו שהעלה בתומים שם סק"ה לענין מת הלוה דאיך החוב נשמט וכן שמעתי מרבינו הגר"ש אלישיב (שליט"א) [זצ"ל] לצדד כן והובאו דבריו להלן בשביבי אש סי' יא". ושם בשביבי אש כתב: "בתומים סי' סז סק"ה כתב לחדש דאם מת הלוה אין שמיטה משמטת את החוב שהניח אחריו דכיון דליכא על חוב זה אלא שעבוד נכסים בלבד אבל שעבוד הגוף ליתא בכה"ג לא נאמר דין שמיטת כספים דעיקרה של דין ההשמטה חייל כלפי הלוה שלא יגוש אותו המלוה ולא יתבענו אבל האי חוב שאין שייך בו כלל ענין תביעה ונגישה לית ביה דין השמטה כל עיקר עכ"ד התומים והו"ד גם במנ"ח מצוה תעז עיי"ש וע"ע במקצוע בתורה סי' סז סק"י ועפ"ז אמר לי רבינו הגר"ש אלישיב (שליט"א) [זצ"ל] דאיכא למימר דעל חובות שחייבים הבנקים וחברות בע"מ לא יצטרכו לעשות פרוזבול למנוע את השמטתם דכיון דבכה"ג לא רמי חיוב תשלומין אקרקפתא דגברא כלל ועיקרו של החוב הוא חל אך ורק על נכסי הבנק והחברה ובאופן כזה הרי לדעת התומים הנ"ל לא שייכא דין השמטה וכ"כ בספר עטרת משה סי' סז סק"י".
2. **הערת עורך:** שוחחתי על השאלה עם מספר בעלי עסקים. חלקם טענו שחשבון עו"ש בנוי על הלוואות הדדיות בין הבנק ולקוחותיו. לעומת זאת טענו אחרים שבחשבון עו"ש הבנק קובע 'מסגרת' כלומר גבול עליון שהלקוח בעל החשבון יכול למשוך מהבנק. כאשר הלקוח נמצא ביתרת חובה הבנק גובה רבית (עם היתר עיסקא) מן הלקוח. כלומר, הבנק מתייחס לכך כאל חצי הלוואה וחצי פקדון. לעומת זאת אם הלקוח נמצא ביתרת זכות אין הוא מלוה לבנק אלא **מפקיד פקדון** בלבד ע"מ שיוכל להוציאו בכל עת (בדומה למפקיד אצל שולחני). הבנק אינו רשאי להוציא את הכסף שהופקד בחשבון העו"ש, והוא מתחייב להשיבו ללקוח בכל עת שירצה. בפועל אמנם הבנק משתמש בכסף ומשקיע ומרויח בו. אולם כל בנק חייב להניח ממון 'בצד' כדי להשיב ללקוח את כספו שהופקד בכל עת, וככל שיש לקוחות במצב זכות בחשבונם, הוא חייב לפי חוקי המדינה להניח כסף 'בצד' במזומן לכל מקרה בו בעלי החשבונות ירצו למשוך את כספם. כמו"כ הבנק אינו נותן רבית ללקוח על יתרת זכות (ואם הוא נותן זו רבית סמלית). לכן, מצד הלקוח, כאשר הוא נמצא בזכות, יש להתיחס לחשבון עו"ש כאל פקדון שאינו נשמט.